

Araştırma Makalesi | Research Article

Toplumların Dijital Dönüşüm Aracı Olarak Yapay Zekâ Çalışmaları: Türkiye'nin ve Türk Devletleri Teşkilatının Yapay Zekâ Kullanımı Üzerine Bir Analiz

Artificial Intelligence Studies As Digital Transformation Tool of Societies: A Research on Artificial Intelligence Use of Türkiye and Organization of Turkic States

Sevgi KAVUT(Assoc. Prof. Dr.)
Kocaeli University, Faculty of Communication
Kocaeli/Türkiye
sevgikavutt@gmail.com

Başvuru Tarihi | Date Received: 19.08.2023
Yayına Kabul Tarihi | Date Accepted: 19.12.2023
Yayınlanma Tarihi | Date Published: 30.01.2024

Kavut, S. (2024). Toplumların Dijital Dönüşüm Aracı Olarak Yapay Zekâ Çalışmaları: Türkiye'nin ve Türk Devletleri Teşkilatının Yapay Zekâ Kullanımı Üzerine Bir Analiz. *Erciyes İletişim Dergisi*, 11(1), 325-344 <https://doi.org/10.17680/erciyesiletisim.1346576>

Öz

Yapay zekâ teknolojisinin gelişimiyle birlikte algoritmik devlet, bilgi devleti (i-devlet), yapay zekâ devleti, yapay zekâ bakanlığı, yapay zekâ bürokrasisi, akıllı devlet gibi ülkelerin ve toplumların yönetim süreçlerini de kapsayan birçok alanda yeni kavramlar ve uygulamalar ortaya çıkmıştır. Günümüzde yapay zekâ toplumların gelişimi ve dijital dönüşümünde birinci gündem maddesi olarak yer almaktadır. Yeni iletişim teknolojilerinin sağladığı olanaklarla toplumlarda yapay zekâ rekabeti hız kazanmıştır. Bu çalışmanın amacı, Türkiye'nin ve Türk Devletleri Teşkilatı üyesi ülkelerin dijitalleşme süreçlerinde yapay zekâ alanında yapmış oldukları çalışmaları analiz etmektir. Araştırma, 2010 ve 2022 yılları arasında Google Scholar veri tabanında Türk Konseyi ve Türk Devletleri Teşkilatı hakkında yayınlanmış çalışmalar üzerinde içerik analizi yöntemi kullanımıyla yürütülmüştür. Yapay zekâ çalışmalarının hükümeti ve toplumsal kurumları güçlendirdiği bilinmektedir. Ancak yapay zekâ üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde yapay zekâ ile Türk Konseyi ve yeni adıyla Türk Devletleri Teşkilatını bütünleştiren çalışmaların oranı sadece yüzde 1.72 olarak bulunmuştur. Türkiye'nin e-devlet aşamasında olduğu ve yeni yapay zekâ atılımları ile algoritmik ve akıllı devlet olma yolunda ilerlediği görülmüştür. Bu çalışmanın yapay zekâ, yapay zekâ ve toplum, yapay zekâ ve devlet, dijital dönüşüm alanında yapılacak yeni çalışmalara kaynak oluşturması hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yapay Zekâ, Yeni İletişim Teknolojileri, Türkiye, Türk Devletleri Teşkilatı, Algoritmik Devlet.

Abstract

The development of artificial intelligence technology has led to the emergence of new ideas and applications in a number of fields that deal with the governance of states and societies, including algorithmic society, information government, artificial intelligence society, artificial intelligence ministry, artificial intelligence bureaucracy, and smart government. Artificial intelligence is currently high on the agenda to progress of societies and digital transformation of societies. The race for artificial intelligence has intensified throughout society thanks to advantages of new communication technologies. The goal of this study is to analyze artificial intelligence studies made on Türkiye and The Organization of Turkic Council during the digitalization process. The research has been conducted on studies on Turkic Council and The Organization of Turkic State published in the Google scholar database using content analysis method between 2010 and 2022. It is well recognized that research into artificial intelligence empowers governmental and societal institutions. When studies on artificial intelligence were analyzed, it was found that just 1,72 percent of papers integrated the Turkic Council and the Organization of Turkic State with artificial intelligence. It is seen that Türkiye is currently in the e-government stage and it progress with new artificial intelligence leaps as a result of having smart and algorithmic government. This study aims to contribute to new studies on artificial intelligence, society and AI, AI and government, digital transformation.

Keywords: Artificial Intelligence, New Communication Technologies, Türkiye, Organization Of Turkic States, Algorithmic Society.

Giriş

Dünyanın her yerinde toplumların dijital dönüşüm çalışmalarının hız kazandığı görülmektedir. Bu bağlamda, dijital devlet destekli adımlar atan ve yapay zekâ tabanlı uygulamalar üzerinden çalışan ülkeler arasında Türkiye ve Türk Devletleri Teşkilatı üyesi olan ülkeler de yer almaktadır. Ülkeler arasında yapay zekâ yarışının olduğu ve yapay zekâ sistemlerinin insanla eş değer ve hatta insan zekâsını geçen bir yapı kazanması gibi farklı süreçlerinin bulunduğu dikkate alınarak her devlet kendi ulusal yapay zekâ stratejisini planlar konuma gelmiş bulunmaktadır. Türkiye’de 2021-2025 yılı için ulusal yapay zekâ stratejisi hazırlanmıştır. Ülke genelinde ilk kez yapay zekâ stratejisi Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı tarafından hazırlanarak duyurulmuştur. Farklı ülkelerde Yapay Zekâ Bakanlığı kurulması, yapay zekâ robotların seçimlerde aday gösterilmesi gibi örnekler yapay zekânın önlenemez hızdaki yükselişine bir sembol olarak değerlendirilmektedir.

Dijital dönüşüm dünyayı şekillendirmekte ve hem özel hem de kamu sektörünü etkilemektedir. Yeni iletişim ve bilgi teknolojilerinin etkisinin onun özel bölümlerinde iyi bilinmekte ve teknolojik değişimler hızlı bir biçimde özümsemesine rağmen toplum olarak bizlerin hala ekonomide, eğlence sektöründe, öğrenme süreçlerimizde, kişisel ilişkiler ve benzeri birçok alanda hayret etmekte olduğumuz açıklanmaktadır. Dijital ilerlemeler hükümetleri de dönüştürmekte ve özellikle kamu hizmetleri performansını etkilemektedir (Fernández, 2023, s. 67). Yapay zekâ çalışmalarının hükümetlere ve devlet yapılarına kolaylıklar sağladığı bilinmektedir. Hükümette yapay zekânın gelecekteki olası kullanım örnekleri hem devlette güven hem de insan yaratıcılığının sınırları ve devlet kaynakları ile sınırlı kalırken en açık ve faydalı fırsatlar yapay zekânın kullanıldığı yerlerde yönetsel yükler azalabilmekte, kaynak paylaşırma problemini çözmeye yardım etmekte, karmaşık görevleri önemli derecede üstlenmektedir. Vatandaş hizmetlerinde yapay zekâ çalışmaları bugün sorulara cevap verme, form doldurma ve arama dokümanları, istekleri ve talepleri iletme, çeviri ve teknik resim dokümanları olmak üzere beş kategoriye ayrılmaktadır (Mehr, 2017).

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’nin ve Türk Devletleri Teşkilatı üyesi ülkelerin dijitalleşme süreçlerinde yapay zekâ alanında yapmış oldukları çalışmaları analiz etmektir. Türkiye başta olmak üzere Yapay Zekâ Küresel Ortaklığı’na dâhil olan ulusların yapay zekâ stratejileri ve ülkelerin yapay zekâ liderliği yarışında yapmış oldukları çalışmalar da ele alınmıştır. Araştırmada, Google Scholar veri tabanı 2010 ile 2022 aralığında Türk Konseyi, Turkic Council, Türk Devletleri Teşkilatı ve Organization of Turkic States kavramları üzerinden taranmıştır. Bu kapsamda, Türk Devletleri Teşkilatı, Türk Konseyi yayınları incelenmiş, içerik analizine tabi tutulmuştur, frekans analizleri yapılmış ve yapay zekânın oranı araştırılmıştır. Bu çalışmanın yapay zekâ, yeni iletişim teknolojileri, algoritmik devlet, yapay zekâ hükümeti, Türkiye ve yapay zekâ, Türk Devletleri Teşkilatı yapay zekâ çalışmaları, uluslararası yapay zekâ konularında alana katkı sağlaması hedeflenmiştir.

Yapay Zekâ

Yapay zekâ hem bilgisayar biliminin bir alt branşı hem de yeni bir iletişim teknolojisi olarak farklı alanların ve disiplinlerin araştırma konuları arasında yer almaktadır. Kavut (2022a, s. 80), yapay zekâyı insansı ve insansı olmayan robotlar ile tanıtılan operasyonel verimliliği artırmak ve geliştirmek için kullanılan bir makine zekâsı ve aynı zamanda teknolojinin gelişimine imkan sağlayarak problem çözme, öğrenme analizleri gibi insan zihinsel özelliklerinin gösterildiği bir makine aracılığı ile hizmet veren yeni bir iletişim teknolojisi olarak tanımlamıştır. Yapay zekâ; insan zekâsını taklit eden bilgisayarlara

uygulanan bir araştırma alanıdır. Makine öğrenme, bilgisayarların performansını geliştirmek için matematik ve istatistik yaklaşımların uygulandığı yapay zekânın bir alt branşıdır. Derin öğrenme ise çok katmanlı yapay sinir ağlarının düzenlenmesi ile karakterize edilen makine öğrenmenin bir alt branşıdır (Shimizu & Nakayama, 2020, s. 1452). Derin öğrenmedeki son gelişmelerle birlikte yapay zekâ, kamuoyunun dikkatini çeken sıcak bir gündem maddesi olmuştur. İş dünyası bu fırsatları ve sorunları ele almak için stratejiler geliştirmekte, yasal ve politik düzenlemeler yapılmakta, politikaların yapay zekâ ile ele alınması önerilmektedir (Wang, 2019, s. 2).

Yapay zekâ; algılama, öğrenme, karmaşık durumlar olduğunda eyleme geçme, iletişim kurma gibi akıllı davranışlarla ilgili olarak tanımlanan bilgisayar biliminin bir alt branşı ve yeni iletişim teknolojisi aynı zamanda neden-sonuç ilişkisi kurma, benliği doğrulama gibi insansı düşünme süreçlerine imkân sağlayan bilgisayarların ve robotların gelişimi ile ilgili bir alan olarak tanımlanmaktadır (Kavut, 2022b, s. 69). Yapay zekâ; insansı davranışlar sergileyebilen makinelerin ve robotların geliştirilmesine olanak veren yeni bir iletişim teknolojisidir (Kavut, 2022c., s. 76). Yapay zekâ; yenilik, çeşitlilik ve cazibe olarak tanımlanmıştır. Ezber bozan inovasyon ve yenilikçi sistemler, yeni pazarlar açan veya mevcut kurulmuş pazarları veya ürünleri dağıtan yeniliğin bir bileşenidir (Pavaloiu, 2016, s. 22). Yapay zekâ, iletişim kurma, öğrenme, bağlamları anlama, hatırlama yeteneğine sahip olan zihinsel makinelere doğru giderek gelişen çok yönlü bir zekâ türü olarak tanımlanmaktadır (Kavut, 2021, s. 541). Yapay zekâ; tahminler, tavsiyeler ve kararlar almak, çeşitli verileri işlemek için insan düşünme yeteneğini ve makine zekâsını kullanan bir teknolojidir. Yapay zekâ teknolojisi; çeşitli teknolojilerin, algoritmaların ve yaklaşımların bir yakınsamasıdır (Lundin, Maths. & Eriksson, Sven., 2016). Bu bağlamda, yapay zekâ; hem hatırlama, öğrenme, kavrama gibi yetenekleri içinde barındıran bir makine zekâsı hem de verilere dayalı olarak tahminler, öngörüler, tavsiyeler verebilen, olaylar arasında neden-sonuç bağlantısı kurabilen çok yönlü, sistematik, çığır açan yeniliklere yol açan bir yeni iletişim teknolojisi olarak açıklanabilmektedir.

Yapay Zekâ (AI) ve İyi Toplum (Good Society)

Teknoloji tabanlı, gelişmiş, iyi bir toplum inşa etme sürecinde birçok yeni iletişim teknolojilerinden faydalanılmakla birlikte yapay zekâ bu sürecin temel taşı olarak oluşturmaktadır. Yapay zekâ sağlık bakımı ve insani yardımlar gibi kritik ve buluşma gibi dünyevi toplumun her özelliğine giderek daha fazla nüfuz etmiş bulunmaktadır. Makine öğrenme gibi tekniklerde ve robotikte iliştilenmiş yapay zekâ dâhil bu teknoloji; ekonomik, sosyal refah ve insan haklarının kullanımını zenginleştirebilmektedir (Cath, 2018).

Toplumlarda daha iyi bir gelecek oluşturma adına yapay zekâ yarışının giderek arttığı günümüzde birçok ülke kendi ulusal yapay zekâ stratejisini açıklamakta ve yapay zekâ alanına yatırım bütçeleri finanse etmektedir. Hükümet karar alma, uygulama ve etkileşimleri desteklemek için yapay zekâ tabanlı araçların kullanımı '*Algoritmik Devlet*' denen modern yönetsel devlet çalışmalarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Algoritmik devlet araçları; uygulama, mevzuata ilişkin araştırma, analiz ve izleme, hüküm verme, kamu hizmetleri ve etkileşimi ve iç yönetim olarak açıklanmıştır (Engstrom, Ho, Sharkey, & Cuéllar, 2020, ss. 9-10). İnternet ve büyük veri ortaya çıkmadan önce, yönetsellik çalışmaları klasik liberal ve neoliberal kayıtlarda çevrimdışı bireylerin yönetim pratiklerine odaklanmaktadır. Algoritmik devlet; çağdaş dijitalleşmiş dünyamızda yönetim pratiklerinin özelliklerine odaklanmaktadır. Bu yeni devlet şekli; dijital teknolojiler ve dijital teknolojilerle ilişkili özel rasyonalite tarafından sağlanan interaktif modelleri ele alırken bireylere odaklanmaktadır (Weiskopf & Hansen, 2023,

ss. 486-487). Algoritmik devlet, kamu ve özel kurumların fonksiyonları için merkezi öneme sahiptir. Polis güçleri; suçların nerede, ne zaman, kim tarafından yapıldığını tahmin etmek için algoritmaları kullanmaktadır. Ceza adaletinde algoritmalar, hükümlülerin ve sanıkların gelecek tehlikeliliğinin tahmin etmek için kullanılmaktadır (Peeters ve Schuilenburg, 2020, s. 2). Algoritmik devlet, internet üzerinde algoritmaların belirsiz durumunu tanımlamak için ilk gereksinimdir. Algoritmalar, problem çözme mekanizmalarıdır (Just & Latzer, 2017, s. 2). Bu bağlamda, algoritmik devletlerin yönetim sistemlerinde, adalette, polis güçleri tarafından problem çözme mekanizması olarak algoritmaların gelecekte yaşanabilecek olayların tahmini, tehlikeleri önceden öngörme gibi özellikler açısından kullanıldığı ve kamu-özel sektör kuruluşlarında yaygınlaşacağı anlaşılmaktadır.

Yapay zekânın gelişimi ile toplumlarda ele alınan bir diğer kavram yapay zekâ hükümetidir. Yapay zekâ hükümeti; yapay zekânın gelişimini ve uygulamalarını etkileyen birçok araç, çözüm ve vasıta olarak tanımlanabilmektedir. Normlar, değerler, etik çerçevesini tanıtmak, hissedarların yapay zekâ kullanımına ilişkin farkındalıklarını artırmak için olası çözümleri, etkileri ve tavsiyeleri araştırma, algoritmik yorumlanabilirlik ve açıklanabilirlik gibi yapay zekâ teknolojisi ile artan bazı sorunlarla başa çıkmak için teknik çözümler inşa etme, kanun koyucu ölçümler uygulama, yapay zekâ ilişkili teknolojileri ve alanları yönetmek için resmi düzenli kurumlar kurma gibi örnekleri içine almaktadır (Butcher & Beridze, 2019, s. 88). Bu anlamda, teknoloji tabanlı, güçlü, iyi toplumlar oluşturulmasında yapay zekânın önemli bir bileşen olduğu anlaşılmaktadır. Algoritmik ve yapay zekâ destekli modern yönetim anlayışının; araştırma, izleme, teknolojinin verdiği olanaklarla kamu hizmetlerine daha kolay erişebilirlik, bağlantısallık ve etkileşim özelliklerini beraberinde getirdiği görülmektedir.

Makine öğrenme, büyük veri, bulut bilişim, nesnelerin interneti ve diğer ilişkili teknolojileri gibi yapay zekâ teknolojilerinin hızla gelişimi; devlet fonksiyonlarının daha önemli alanlarını hızlandıran hükümette yapay zekâ uygulamaları ve hükümetlerin yapay zekâ teknoloji kapasitelerini çarpıcı bir biçimde genişletmiştir (Ahn & Chen, 2020, s. 243). Yapay zekâ ve onun alt disiplini makine öğrenme, son yıllarda önemli ilerleme kaydetmiştir. Günlük yaşamda milyonlarca insan tarafından kullanılan yapay zekâ teknolojileri, akademiden ve endüstriden birçok araştırmacı tarafından dikkate alınmakta, kanserlerin erken teşhisinden otonom araba ve robotlara kadar toplumda büyük bir etki uyandırmakta ve bu etkinin gelecek yıllarda daha fazla artacağı öngörülmektedir (Berberich vd., 2020). Teknolojinin gelişimiyle birlikte bilgi ve istihbarata dayanan (i-gov) yeni bir hükümet modeli gösterilmeye başlanmıştır. Online (çevrimiçi) devletten (*e-devlet*) bilgi ve istihbarat devletine (*i-devlet*) geçişine neden olan değişimin özü devletin dijitalleşmesinde meydana gelmiştir (Fernández, 2023, ss. 65-66). Bilgi ve istihbarat devleti (*i-devlet-information and intelligence government*), hükümetin doğasının ve bütün vatandaşların ilişkilerinin değişimini anlamak için kapsamlı bir perspektif sunan kavramsal bir objektiftir (Prins vd., 2012, s. 278). Günümüz teknolojik alt yapısında e-devlet kullanıldığı göz önünde bulundurularak; yaşanacak yeni teknolojik gelişmeler ışığında e-devletten i-devlete (bilgi ve istihbarat devletine) geçiş süreci yaşanacağı öngörülmektedir.

Yapay zekânın gelişimiyle birlikte devletlerin bürokratik süreçleri ve yönetim yapıları da değişmektedir. Aşağıdaki şekilde devletlerin teknolojinin gelişimine bağlı olarak bürokratik süreçleri gösterilmiştir. Türkiye’de e-devletin ve e-devlet uygulamalarının yoğun olarak kullanıldığı bir süreçte olduğumuz düşünüldüğünde; Türkiye’nin mevcut

yapı olarak bilgi teknolojisi- etkinleştirilmiş bürokrasi (e-devlet) ülkelerinden biri olduğu ve Türkiye'nin yapay zekâ ile ilişkili teknolojilerdeki adımları ile "E-devlet" toplum yapısından "Akıllı devlet" toplum yapısına doğru ilerlediği düşünülmektedir.

Şekil 1. Yapay zekâ ve bürokratik sonuçları.
(Ahn & Chen, 2020, s. 249)

Şekilde görüldüğü üzere Ahn ve Chen (2020, s. 249), çalışmalarında yapay zekâ/artırılmış bürokrasi ile devletlerin yüksek kalitede gerçek zamanlı verileri daha hızlı ve güvenli elde etmesinin mümkün hale getirileceğini, bu sayede vatandaşların ihtiyaçlarına sadece standart çözümler üreten sistemler yerine daha doğru, kesin, detaylı, kapsamlı çözümler sunulabileceğini açıklamıştır. Yapay zekâ birçok olumlu gelişmeye sebep olmaktadır. Yapay zekâ, hükümet süreçlerini ve prosedürlerini geliştirmeye yardım etmekte, tasarım ve stratejik amaçları karşılamakta, maliyetleri ve çevresel etkileri azaltmakta, kamusal fonların yönetimini geliştirerek sahtekârlık, israf ve istismar ile mücadele etmekte, verimlilik ve görev etkinliğini artırmakta, hizmet kalitesini ve güvenliği geliştirmekte ve karar almayı desteklemektedir (Fernández, 2023, s. 72). Dolayısıyla yapay zekâ ile geliştirilmiş ve güçlendirilmiş yeni akıllı devlet sistemleri ile maliyetten, zamandan tasarruf sağlanmakla birlikte güvenlik, yaratıcı tasarımlar, stratejik kararlar gibi birçok eylemde de destek sunulabilmektedir.

Yapay zekânın olumlu sonuçlarının ve yaşam alanlarına katkılarının yanında yönetim ve bürokraside kullanımına ilişkin birtakım endişeler ve riskler bulunmaktadır. Yapay zekâ ve toplum adına yapılan çalışmalar genel olarak iyi toplum olma yolundaki adımlara yer vermektedir. Yapay zekânın hükümette kullanımı, yönetsel ve kurumsal kuralları gerektirmektedir. Yönetsel kararlarda yapay zekânın kullanımı gücün kullanımını içermektedir. Bu noktada yapay zekâ ve hükümet ilişkisi ile ilgili birçok soru oluşmaktadır. İlk soru, yapay zekâ sistemlerinin kamu kurumları veya otoritelerin yerini alacağı veya bu süreçlere yardım eden bir araç olarak kullanılacağı konusunda olmaktadır (Fernández, 2023, ss. 88-89). Bu bağlamda yapay zekânın yönetimde ve karar alma süreçlerinde hangi pozisyonda yer alacağına dair toplumda endişeler ve soru işaretleri olduğu görülmektedir. Bu noktada Elliot ve arkadaşları (2021) we witness the increasing use of artificial intelligence (AI, dijital dünyada yapay zekânın hızla gelişmesi ve topluma uyum sağlaması ile yaşanan belirsizliklerin ve endişelerin yaygın iş kayıpları, gelir eşitsizlikleri ve sosyal izolasyon gibi toplumda olumsuz etkileri olabileceğini açıklamıştır. İletişim

teknolojilerinin gelişimiyle birlikte dijital bölünme ve dijital eşitsizlik kavramları da hayatımıza girmiştir. Dijital bölünmenin ilk aşaması internete erişimin eşitsizliği olarak tanımlanır. İkinci bölünme beceri ve kullanımda eşitsizlik, üçüncü bölünme internet kullanımının sonuçları olarak açıklanmaktadır. Dijital teknolojiler ile veya dijital teknolojiler yoluyla etkileşimlerin olduğu üçüncü bölünme alanını ifade eden yapay zekâ ve büyük veri çağında pasif katılım dijital eşitsizlik için birçok endişeyi oluşturmaktadır (Lutz, 2019). Fernandez (2023), yapay zekânın dünya çapındaki etkilerine ilişkin endişelerin kamu sektörünü etkilediğini ve geliştirdiğini, yapay zekânın kamu sektöründe de özel sektörde olduğu gibi dönüştürücü olabileceğine dair bir inanç olduğunu, e-devlet yapısından i-devlet yapısına doğru toplumların ilerlediğini, bu süreci daha iyi anlamak için buna sebep olan teknolojiyi iyi anlamak gerektiğini açıklamıştır. Bu bağlamda, toplumlarda yapay zekânın karar alma süreçlerinde, kamu ve özel sektör kuruluşlarında kullanıldığı ancak olası sonuçlarına ve risklerine ilişkin vatandaşlar arasında endişelerin de yaygın olduğu görülmektedir.

Diğer yandan, dijital toplum, yapay zekâ ve simbiyotik sosyal ilişkiler ile toplumun Gözetim Kapitalizmine (Surveillance Capitalism) bağımlı hale geldiği açıklanmıştır (Elliott vd., 2021, s. 180). Gözetim kapitalizminin devlerinin (Google, Apple, Amazon, Facebook, Microsoft ve onların ekosistemleri), günümüzde çoğu dijital bilgi, iletişim alanları, sistemleri ve süreçleri üzerinden oligopolcü kontrol ileri süren geniş kapsamlı politik-ekonomik kurumsal düzen oluşturduğu vurgulanmıştır. Ekonomik bir güç olarak gözetim kapitalizminin sanal olarak tüm dijital bilgi ve iletişim uygulamaları üzerinde oligopolcü güç ileri sürmek olduğu belirtilmiştir (Zuboff, 2022). Otomatik video gözetim sistemleri de yönetimin gözetimini kolaylaştırmaktadır. Otomatik video gözetim, vatandaşların davranışlarını analiz etmek ve vatandaşları kalabalıklar içerisinde izlemek için geliştirilen bir yapay zekâ uygulamasıdır (Kavut, 2023, s. 23). Dolayısıyla toplumda bilgiye erişim noktasında yaşanan dijital eşitsizlikler, gelir farklılıkları yapay zekâ teknolojilerinin kullanımında dijital bölünmeye yol açmakta, devletin dijital gözetimini daha sistematik bir boyuta taşımaktadır. Gözetim kapitalizminde gücün iletişim araçlarına, yapay zekâ ve sosyal medya gibi iletişim uygulamalarına hâkim olma ve bu araçların, uygulamaların ve sistemlerin kontrolünü elinde tutmak ile mümkün olduğu anlaşılmaktadır. Bu açıdan, iletişim araçlarını kullanan dijital vatandaşların bu uygulamaların getirdiği denetim mekanizması, kontrol, dijital eşitsizlik, gözetim yapılarını dikkate alması gerektiği düşünülmektedir.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'nin ve Türk Devletleri Teşkilatı üyesi ülkelerin dijitalleşme süreçlerinde yapay zekâ alanında yapmış oldukları çalışmaları analiz etmektir. Türkiye başta olmak üzere Yapay Zekâ Küresel Ortaklığı'na dâhil olan ulusların yapay zekâ stratejileri ve ülkelerin yapay zekâ liderliği yarışında yapmış oldukları çalışmalar ele alınmıştır. Araştırmada, Google Scholar veri tabanında 2010 yılı ile 2022 yılı arasında Türk Devletleri Teşkilatı üzerine yapılmış çalışmalar incelenmiş, Türk Konseyi, Turkic Council, Türk Devletleri Teşkilatı ve Organization of Turkic States kavramları üzerinden tarama yapılmış ve çalışma içerik analizine tabi tutulmuştur. Yayınlarda ele alınan konular, yapay zekâ tabanlı yayın sayısı, Türk Devletleri Teşkilatı üye devletleri özeli ve genel kapsamda ele alınan yayınlar kategorilerinde frekans analizleri yapılmış, Excel dosya içerisinde kodlama cetveli oluşturularak yayınlar incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Bu kapsamda, Türk Devletleri Teşkilatı yayınları incelenmiş ve yapay zekânın oranı araştırılmıştır.

Türk Devletleri Teşkilatı Yapay Zekâ Çalışmaları

Türk Devletleri Teşkilatı (TDT), Azerbaycan, Kazakistan, Türkiye, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan ve Macaristan ülkelerinin işbirliği ile oluşturulmuş olan bir platformdur (Purtaş, F., 2022). Türk Konseyi, 2009'da Nahçıvan Antlaşması ile kurulmuş ve Türk Konseyi adı 2010 yılında yapılan İstanbul Zirvesi ile resmileştirilmiştir. 12 Kasım 2021'deki 8.zirvede Türk Konseyi'nin adı Türk Devletleri Teşkilatı olarak değiştirilmiştir. Azerbaycan, Kazakistan, Türkiye, Kırgızistan ve Özbekistan bu oluşumun üye ülkeleri arasında yer alırken, Macaristan ve Türkmenistan gözlemci ülkeler olarak teşkilatta bulunmaktadır (Emeklier vd., 2022, s. 75). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti de 12 Kasım 2022 tarihli 9.zirve itibarıyla gözlemci ülke statüsünde yer alan bir diğer ülkedir (Türk Devletleri Teşkilatı., 2023).

Özbekistan Cumhurbaşkanı 17 Şubat 2021'de '*Dijital Özbekistan 2030 Stratejisi*' adıyla bir kararname yayımlayarak Özbekistan hükümetinin yapay zeka alanındaki çalışmalara önem verdiğini açıklamıştır (QHA-Kırım Haber Ajansı., 2021). Dijital Özbekistan 2030 Stratejisi'nin temel özellikleri; dijital altyapı, e-yönetim, dijital ekonomi, ulusal dijital teknoloji pazarı, her yerde eğitim ve öğretim olarak sıralanmıştır (Khoshimov, & Makmudaliev, 2020, s. 5).Yapay zekâ konusunda çalışmalara yatırım yapan bir diğer Türk devleti Kazakistan'dır. Kazakistan Nazarbayev Üniversitesi tarafından Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkiye, Uygur ve Özbekistan gibi 10 farklı Türk lehçelerini yüzde 95 doğruluk oranıyla tanıyabilen "ISSAI" adlı yapay zekâ destekli bir internet sitesi oluşturulmuştur (QHA-Kırım Haber Ajansı, 2023). 2023 yılı itibarıyla internet kullanıcısı oranı yüzde 77.9'a ulaşmış olan Kazakistan'ın toplam nüfusunun yüzde 41.1'nin sosyal medya kullanıcısı olduğu açıklanmıştır (Datare Portal Digital., 2023).

Şekil 2. Kazakistan'ın Türk lehçelerini tanıyan ISSAI adlı yapay zeka projesi.
(ISSAI- Institute of Smart Systems and Artificial Intelligence., 2023)

Türk Devletleri Teşkilatı'nın yapay zekâ çalışmaları incelendiğinde; bir ülkede geliştirilen yapay zekâ stratejisinin ve projelerinin sadece tek bir Türk devletini değil diğer Türk devletlerini de ilgilendirdiği, ülkeler arasında yapay zekâ işbirliklerinin bulunduğu, ülkelerin üniversiteleri ve laboratuvarlarından da destek alarak çalışmaların devam ettiği görülmüştür. Üye ülkelerle birlikte Macaristan gibi Türk Devletleri Teşkilatı'nın gözlemci ülkelerinde de ulusal yapay zeka stratejileri geliştirilmiştir. Macaristan 2020-2030 yıllarını kapsayan ulusal yapay zekâ stratejisini açıklamıştır. 2030'ların sonuna kadar otomasyonun ve yapay zekânın Macaristan'da 900 bin çalışanı etkilemesi beklenmektedir. Uzman tahminlerine göre; işlerin yüzde 40'tan fazlası Macaristan'da

çoktan otomatikleştirilmiştir (ai-hungary.com, 2020). Yapay zekâ teknolojisindeki başarılar ülkelerin ekonomik alt yapıları ve gelişmişlik düzeylerine bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Bu nedenle IMF tahminlerine göre oluşturulan tablo paylaşılmıştır (İstikbal, 2022).

Tablo 1. Türk Devletleri Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYH) Oranları

Ülke	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Türkiye	853.5	941.5	1.037	1.133	1.293	1.354
Kazakistan	224.3	243.4	254.3	264.6	275.1	283.4
Özbekistan	79.1	91.9	106.9	121.5	136.3	152.6
Türkmenistan	74.4	82.3	89.5	97.6	106.5	116.4
Azerbaycan	70.0	71.2	75.0	79.0	82.9	87.3
Kırgızistan	9.75	10.88	11.61	12.38	13.19	13.95
Toplam**	1.311	1.411	1.574	1.708	1.907	2.008

**Trilyon Dolar

Tablodaki verilere göre; Türk Devletleri Teşkilatı devletleri arasında yapay zekâ alanına ayrılacak bütçe noktasında Türkiye'nin önde gelen ulus olduğu ve ardından Kazakistan'ın bu alanda daha fazla kaynak aktarabilecek bir diğer ülke olduğu sonucuna varılmaktadır. Ülkelerin yapay zekâ yatırımları açısından ekonomik güç kaynakları önem arz etmektedir. Türk Devletleri Teşkilatı üyesi ülkeler gerek stratejik ve jeopolitik konumları gerekse doğal rezervler açısından uluslararası alanda önemli bir yere sahiptir. Bu noktada, teşkilatın lider ülkesi olan Türkiye, stratejik ve coğrafik konum avantajının yanında NATO gibi uluslararası örgütlerin saygın ve öncü ülkelerinden biri olmasıyla da öne çıkmaktadır. Kardeş ülke olarak tanımladığımız Azerbaycan petrol ve doğalgaz, Kazakistan, kurşun, çinko, krom, demir, manganez, kalay, nikel, volfram, molibden, arsenik, boksit ile petrol ve doğalgaz, Özbekistan ise altın, uranyum ve doğalgaz açısından ciddi rezervlere sahip olan ülkeler arasında yer almaktadır (Aydilek, 2022, s. 721). Ekonomik açıdan zengin rezervlere ve gelir kaynaklarına sahip olan bu ülkelerin ulusal stratejilerinde dijitalleşmeye ve dijital altyapılara ağırlık verilmesi yapay zekâyı ayrılacak finansal desteklerin ve bütçelerin de giderek artacağını ve önümüzdeki yıllarda gerek teşkilatın lider ülkesi Türkiye'de gerekse diğer tüm Türk Devletleri Teşkilatı üyesi ülkelerde önemli yapay zekâ adımlarının olabileceğini düşündürmektedir. Nitekim, Özbekistan'ın 2030 ulusal stratejisi içerisinde dijital altyapı, e-yönelim, dijital ekonomi gibi konulara ağırlık vermesi, Kazakistan'ın ISSAI adlı yapay zeka projesi, Türkiye'nin kardeş ülke olarak tanımladığı Azerbaycan ile yapmış olduğu yapay zeka ortaklı çalışmaları bu duruma örnek gösterilebilmektedir. Bunun yanında, Türk Devletleri Teşkilatı dijital devlet, dijital toplum, dijitalleşme adına yapay zeka, dijital bağlantısallık, dijital ekonomi konularında işbirlikleri çerçevesinde hareket etmektedir. Türk Dünyası 2040 Vizyonu içerisinde bu durum açıklanmıştır. Türk Devletleri Teşkilatı için önümüzdeki 20 yıl içerisinde işbirliği çerçevesinde önem arz eden hususlar arasında bölgeler arasında dijital bağlantısallık kurulması, dördüncü sanayi devriminin üye devletler arasında desteklenmesi, dijital teknolojilerin ve yapay zekânın farklı alanlarda kullanılması, uydu teknolojisinde işbirliği konuları yer almıştır (Türk Devletleri Teşkilatı, 2021).

Türkiye'nin Yapay Zekâ Adımları

Yapay zekânın gelişimi, günlük yaşam pratiklerinde, iş ortamlarında etkin bir şekilde kullanımında farklı ülkelerde stratejiler geliştirilmektedir. Bu bağlamda, her ülkenin kendi ulusal yapay zekâ stratejisini geliştirmek ve dijital devlet, dijital toplum olarak yapay

zekâ stratejilerini sisteme dâhil etmek adına çalışmalar yaptığı bilinmektedir. Yapay zekâ kullanımının yaşamın birçok alanına entegre edilmeye başlamasıyla birlikte devletlerin ulusal ve uluslararası yapay zekâ stratejileri geliştirmeye başladığı görülmektedir. Bu noktada, Türkiye’de de yapay zekânın tüm iş süreçlerine aktif bir şekilde entegrasyonu için ulusal yapay zekâ stratejileri geliştirilmiştir. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı (Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı., 2021), Ulusal Yapay Zekâ Stratejileri adlı çalışmalarında yapay zekâ politikalarının altı ana başlık altında toplandığını açıklamıştır. Bu ana başlıklar şu şekilde ifade edilmiştir:

1. Yapay zekâ alanında üstün becerilere sahip uzmanların yetiştirilmesi ve bu bağlamda eğitim sistemi ile uyumlu hale getirilmesi
2. Yapay zekâ alanında yapılan AR-GE çalışmasının artırılması, girişimciliğin gelişiminin desteklenmesi, yüksek nitelikli ve kaliteli veri ile teknik alt yapı erişiminin sağlanması
3. Yapay zekâ için uygun bir etik ve hukuki çerçeve hazırlanması
4. Yapay zekâ konusunda uluslararası işbirliklerinin geliştirilmesi
5. İstihdam ve meslekler üzerinde yapay zekânın etkilerinin yönetilmesi
6. Yapay zekâ uygulamaları ile kurumların ve işletmelerin dönüştürülmesi

Bu 6 ana politika ekseninde yapay zekâ stratejilerinin geliştirildiği, yapay zekânın sektörel, bireysel, kurumsal ve toplumsal düzeyde gelişimi için ülke çapında gerekli adımların devlet ve yönetim kararlarıyla desteklenerek gerçekleştirildiği görülmektedir. Geliştirilen yapay zekâ politikaları değerlendirildiğinde; yakın gelecekte yapay zekâ destekli çalışan istihdamı ve yapay zekâ tabanlı meslek sayılarında artış olacağı, işletmelerde yapay zekâ tabanlı politikaların ve sistemlerin yapılacağı, dijital ortamlarda yaşanan dijital etik ve dijital güvenlik noktasındaki eksikliklerin giderilmesi adına çalışmalar yürütüldüğü anlaşılmaktadır.

Türkiye’de yapay zekânın kamuda geliştirilmesi ve yaygınlaşması adına ciddi adımlar atılmaktadır. Türkiye’de yapay zekânın yaygınlaştırılmasında öncü rol üstlenmesi için 2020 yılında TÜBİTAK Yapay Zekâ Enstitüsü kurulmuştur. Adalet Bakanlığı bünyesinde Bilgi İşlem Genel Müdürlüğü altında Büyük Veri ve Yapay Zekâ Uygulamaları Şube Müdürlüğü, Sağlık Bakanlığı’nda Sağlık Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü, Milli Savunma Bakanlığı Muhabere ve Bilgi Sistem Dairesi Başkanlığı’nda Süreç Yönetimi ve Yapay Zekâ Uygulamaları Şube Müdürlüğü, Ulusal Projeler Yönetim Koordinatörlüğü’nde Yapay Zekâ ve Giyilebilir Teknolojiler bölümleri kurulmuştur (Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı., 2021). Microsoft ve EY (Ernst&Young) tarafından Orta Doğu ve Afrika bölgelerinde şirketlerin yapay zekâ kullanımlarına ilişkin hazırlanan raporda Türkiye’nin lider konumda yer aldığı açıklanmıştır (Yanık, 2019). Türkiye’nin yapay zekâ alanında uluslararası arenada öne çıktığı sektörlerin başında savunma sanayi yer almaktadır. Günümüzde yapay zekâ ile üretilen silahlar, uçaklar, drone’lar savaşların gidişatını değiştirebilmektedir. Bu anlamda, Azerbaycan-Ermenistan savaşı boyunca kullanılan Türk TB-2 silahlı insansız hava araçları; tartışmalı hava sahasındaki etkileri yıkmak için kullanılmıştır. Ukrayna; TB-2’nin değiştirilmiş bir versiyonunu üretmek için Türkiye ile ortak bir girişim şirketi kurmuştur. İlk planlamada en azından 48 uçak üretilmiştir (Husain, 2021, s. 56). Türkiye’nin yapay zekâ kullanarak geliştirdiği savunma sanayisindeki bir diğer başarısı ise dünyanın ilk SİHA (silahlı insansız hava aracı) gemisi TCG Anadolu’yu üretmesi ile gerçekleşmiştir. 17-3 Nisan 2023 tarihleri arasında İstanbul Sarayburnu Limanı’nda halkın ziyaretine açılan TCG Anadolu, uçuş güvertesinde 10 helikopter veya 11 SİHA, hangarda 11 helikopter

veya 30 SİHA taşıyabilen kapasitesi, üzerine iniş-kalkış yapacak SİHA'larla dünyanın ilk SİHA gemisi olma özelliğini taşımaktadır (NTV, 2023). Türkiye'nin yapay zekâ alanındaki gelişiminin ve başarısının sadece kendi ülke topraklarına değil diğer Türk devletlerine ve dost ülkelere de katkı, teknolojik güç ve destek olarak yansıdığı görülmektedir.

Yapay Zekâ Küresel Ortaklığı

Yapay zekânın eğitimden sağlığa, bankacılıktan turizme yaşamın tüm alanlarında hızla kullanımını toplumların ulusal yapay zekâ stratejileri geliştirmesini ve küresel anlamda etkin yapay zekâ çalışmalarının gerçekleştirilmesinin ve sürdürülebilirliğinin sağlanması ihtiyacını zorunlu kılmıştır. Bu bağlamda, yapay zekâ alanında çalışmalarını sürdüren uluslar, işbirliği içerisinde hareket ederek daha etkin sonuçlar elde etme adına Yapay Zekâ Küresel Ortaklığı oluşturmuştur. 14 ülkenin bir araya gelmesi sonucu kurulan Yapay Zekâ Küresel Ortaklığı'na Türkiye 2022 yılında dâhil olmuştur. Tokyo'daki Yapay Zekâ Küresel Ortaklığı (GPAI) Bakanlar Konseyi Toplantısı'nda üyeliği onaylanan Türkiye, yapay zekâ konusunda ulusal yapay zekâ stratejisi geliştiren ve dijital dönüşüm adına devlet-özel sektör destekli çalışmalara hız veren ülkelerden biri olarak yer almaktadır (Berktan, 2022).

İnsan hakları, katılım, çeşitlilik, inovasyon ve ekonomik büyümede temellendirilen yapay zekânın kullanımına ve gelişimine rehberlik etmek için 29 ülke bu ortaklığa katılmıştır (GPAI-Global Partnership on Artificial Intelligence, 2023). Türk Devletleri Teşkilatı'nın öncü/lider ülkesi konumundaki Türkiye, Yapay Zekâ Küresel Ortaklığı'na üye olan ilk TDT ülkesi statüsünde yer almaktadır. 2021-2025 yıllarını kapsayan ulusal yapay zekâ stratejisini açıklayan Türkiye'nin, 2022'de Yapay Zekâ Küresel Ortaklığı'na üye olarak bu alandaki çalışmalarını daha etkin yürütmek için ülkeler arası işbirlikleri açısından önemli bir adımda bulunduğu düşünülmektedir.

Uluslararası Yapay Zekâ Çalışmaları

Yeni iletişim teknolojilerinin yaygınlaşması ve yapay zekâ destekli savunma sanayi araçlarının geliştirilmesiyle birlikte ülkelerde yapay zekâ rekabeti hız kazanmıştır. Yapay zekâ, dünyanın her yerinde endüstri devriminin yeni dönemi için temel itici güç olmuştur. Çin dahil birçok ülke yerli ekonomik ve teknolojik gelişimi ilerletmek için yapay zekânın dönüştürme olanağından yararlanmaktadır (Wu vd., 2020, s. 312). Bu noktada, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Çin öncü ülkeler olarak gösterilmektedir. Yapay zekâ yatırımları konusunda öncü olarak tanımlanan ABD ve Çin'in yanında Türkiye, Rusya, İngiltere, Japonya, Güney Kore, Almanya, İsveç, İtalya, Kanada, Polonya, Malezya, Hindistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Tayvan, Singapur, Meksika ve İsrail gibi ülkeler ulusal yapay zekâ stratejileri oluşturarak, yapay zekâ çalışmalarına ağırlık veren ülkeler olarak yer almaktadır (Yıldız, 2023, s. 7). Diğer ülkelerin yapay zekâ stratejilerinin aksine, Çin'in yapay zekâ planı sadece bilim ve teknoloji sorunlarını değil aynı zamanda eğitim ve etik ile ilgili rehberlik sağlamaktadır. Yapay zekâ planı, Çin'de yapay zekâ ekosistemi geliştirmek için oluşturulmuştur (Wu vd., 2020, s. 312). Çin ve ABD, yapay zekâ gelişiminde günümüzde dünya liderleridir. Çin, yapay zekânın gelecekteki rolünü tanımlamada iyimser yaklaşmaktadır. Çin'in kalabalık nüfusu, yapay zekâ sistemlerini eğitmek için bir önkoşul olan verinin dev hacmini üretebilmektedir. Çin, kapsam ekonomisi avantajına da sahiptir. Çin'in birçok endüstrisi yayılım için verimli bir pazar sağlamaktadır (Barton, D., Woetzel, J., Seong, J., & Tian, Q., 2017). Çin'de 2015 yılında Yapay Zekâ Kongresi düzenlenmiş, 2017'de Çin hükümetinin raporuna yapay zekâ dâhil edilmiş ve 2018'de ticari uygulamalarda yapay zekâ kullanılmaya başlayarak pek çok yapay zekâ şirketi

kurulmuştur (Avaner & Çelik, 2021, s. 9). Dolayısıyla Çin'in gerek teknolojik gelişiminin gerekse nüfus yoğunluğu ve ekonomik olanaklarının yapay zekâ yatırımlarında avantaj sağladığı anlaşılmaktadır.

Yapay zekâ gibi yeni iletişim teknolojilerinin etkisi Birleşmiş Milletler'in gündeminin ilk sıralarında yer almaktadır. 73. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda Genel Sekreter Antonio Guterres, yapay zekâ, blokzinciri ve biyoteknoloji gibi hızla gelişen alanların Sürdürülebilir Gelişim Amacı'nı hızla ilerletme potansiyeline sahip olduğunu açıklamıştır (Butcher & Beridze, 2019, s. 92). Yapay zekâ alanında ulusal stratejilerini açıklayan bir diğer ülke İngiltere'dir. İngiltere Parlamentosu tarafından açıklanan Ulusal Yapay Zekâ Stratejisi (2021)'e göre; İngiltere'nin yapay zekâ vizyonunun önümüzdeki on yılda yapay zekâ ve bilim süper gücü olarak kalmasıdır. Dolayısıyla yapay zekânın farklı sektörlerde kullanımı, özel ve kamu sektörlerine katkıları çerçevesinde yaşamın içerisine dahil edildiği gözlenmiştir. Her ülkenin kendine özgü stratejik iletişim planlarının yanında yapay zekâ stratejilerinin oluşturulmaya başlanması yapay zekânın hükümet kararlarında, devlet yönetim sistemlerinde, dijital devlet ve dijital demokrasi adımlarının yürütülmesinde ve karar süreçlerinde önemli bir dinamik olma yolunda ilerlediğinin bir sinyali olarak değerlendirilebilmektedir.

Yapay zekâ alanında lider konumunda olan Amerika Birleşik Devletleri eski Başkanı Donald Trump tarafından 2019 yılında beş ana temanın ön planda olduğu Amerikan Yapay Zekâ Girişimi'ni imzalanmıştır. Ele alınan beş ana tema; yapay zekâ araştırma ve geliştirmeye yatırım (Ar-Ge), yapay zekâ kaynaklarının serbest bırakılması, yapay zekâ yönetim standartlarının belirlenmesi, yapay zekâ iş gücünün kurulması ve uluslararası temalar ve yapay zekâ avantajımızın korunması olarak açıklanmıştır (Tasam-Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi, 2019). Japonya da yapay zekâ üzerine çalışan ülkelerden biridir. Yapay zekânın yüksek teknoloji yoğunluklu karakteristiği nedeniyle Japonya, alanda güçlü bir varlığa sahip olmuştur. Ancak Japonya'da yapay zekadaki ilerleme diğer gelişmiş olgun ekonomilerin ve gelişen ekonomilerin gerisinde kalmaktadır (Hatani, F., 2020, s. 212). Yapay zekâdaki ilerlemeler Japon toplumu için sorunları beraberinde getirmiştir. Nomura Research Institute araştırmasına göre; 2035 yılına kadar Japonya'daki tüm işlerin neredeyse yarısının yapay zekâ tabanlı robotlar tarafından yapılacağı tahmin edilmektedir (Lundin, Maths. & Eriksson, Sven., 2016).

Küresel yapay zekâ indeksi verilerine göre yapay zekâ alanında öncü olan ilk beş ülke ABD (Amerika Birleşik Devletleri), Çin, İngiltere, Kanada, İsrail olarak sıralanmıştır. Yapay zekâ konusundaki temel bileşenler ise yetenek, altyapı, araştırma, gelişim, devlet-hükümet stratejisi, ticari ve çalışma ortamı olarak açıklanmıştır (tortoisemedia.com., 2023). Bu bağlamda, yapay zekâ çalışmalarında araştırma, geliştirme, altyapı kadar yetenek ve ulusal devlet stratejilerinin de önemli olduğu görülmektedir.

Türk Devletleri Teşkilatı Yayınları Analizi

Bu bölümde, 2010 ile 2022 yılı arasında Türk Devletleri Teşkilatı eski adıyla Türk Konseyi üzerine yapılmış çalışmalar araştırılmıştır. Araştırma, içerik analizi ile gerçekleştirilmiştir. Türkiye ve Türk Devletleri Teşkilatı ülkeleri ile ilgili yapay zekâ çalışmaları değerlendirilmiştir. 2010 yılı ile 2022 yılı arasında Google Scholar veri tabanındaki Türk Konseyi ve Türk Devletleri Teşkilatı üzerine yapılmış çalışmalar araştırılmış ve içerik analizine tabi tutulmuştur. Google Scholar veri tabanı 2010-2022 aralığında Türk Konseyi, Turcic Council, Türk Devletleri Teşkilatı ve Organization of

Turkic States kavramları üzerinden taranmıştır. Bu kapsamda, Türk Devletleri Teşkilatı yayınları incelenmiş ve yapay zekânın oranı araştırılmıştır.

Tablo 2. Yayınlarda Ele Alınan Konu Dağılımı

Ele Alınan Konular	Sayı	Yüzde
Bölgesel güç dengesi	1	1,72%
UNESCO kültürel mirası	1	1,72%
Kamu Diplomasisi	2	3,45%
Kültürel Diplomasi	1	1,72%
Türk Konseyi Ülkeleri İşbirliği	9	15,52%
Kazakistan-Türkiye Ekonomik ve Kültürel İlişkiler	1	1,72%
Bölgesel işbirliği	3	5,17%
Türk Konseyi Turizm Potansiyeli	1	1,72%
TÜRKPA (Türk Devletleri Parlamenter Asamblesi)	1	1,72%
Gümrük Birliği	1	1,72%
Finansal Gelişim	2	3,45%
Dağlık-Karabağ Zaferi	1	1,72%
TDT Tarihçesi	2	3,45%
TDT Bütünleşme Süreci	1	1,72%
Uluslararası Hukuk ve TDT	2	3,45%
Kültürel Dil Güvenliği	1	1,72%
Salgın Sürecinde Eğitim	1	1,72%
Rusya-Ukrayna Savaşı	1	1,72%
TDT'nin Siyasi ve Ekonomik Potansiyeli ve İşbirliği	5	8,62%
Finansallaşma ve Enerji Tüketimi	1	1,72%
Özbekistan	1	1,72%
TDT'nin Kurumsal Gelişim ve Kurumsal Mekanizmaları	1	1,72%
TDT'nin Dijital Başarıları	1	1,72%
Modern Şablonlar ve Eski Fikirler	1	1,72%
Yerel Para Takas Antlaşmaları	1	1,72%
Bir Öğretmen ve Norm Oluşturucu Olarak TDT	1	1,72%
Gözlemci Ülke Olarak Macaristan'ın TDT'de Rolü	1	1,72%
Kazakistan: TDT Öncü Ülkesi	2	3,45%
Göç Politikaları	1	1,72%
Uluslararası Örgüt İşlevleri Açısından Türk Konseyi	1	1,72%
İpek Yolu ve Türk Konseyi	1	1,72%
Frankofoni ve Türk Konseyi	1	1,72%
Fırsatlar ve Algılar	1	1,72%
Değişen Dünya Düzeninde Türkler	1	1,72%
Küresel ve Bölgesel Sorunlara Yeni Yaklaşımlar	1	1,72%
Kırgızistan Dış Politikasında Türk Konseyi	1	1,72%
Yumuşak Güç Paradigması ve Kırgızistan	1	1,72%
Türk Cumhuriyetleri ve Türksoy	2	3,45%
Toplam	58	100,00%

Yayınlarda ele alınan konular incelendiğinde; ülkeler arasında işbirlikleri ve bölgesel işbirlikleri konusunun öncelikli olduğu gözlemlenmiştir. Yapay zekâ ile ilgili çalışma

oranının yüzde 1,72 olması yapay zekâ ve Türk Devletleri Teşkilatı ilişkili yayınlara olan ihtiyacı göstermektedir. Türk Devletleri Teşkilatı'nın dijital başarıları adıyla dijitalleşme ve dijital dönüşümüne yer verilmiştir. Bilim alanları açısından değerlendirildiğinde; çalışmaların ekonomi, finans ve siyasi güç ağırlıklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yayınlar ele alınan konular çerçevesinde ortaya çıkan ortak temaların; kültür ve kültürel miras, Türk Devletleri Teşkilatı'nın jeopolitik konumu, Türk entegrasyonu (bütünleşmesi), bölgesel güç dengesi, TDT işbirlikleri, kültürel güvenlik ve dilin korunması, finansallaşma, dijitalleşme ve dijital çözümler olduğu sonucuna varılmıştır. Dağlık Karabağ Zaferi'nin Azerbaycan lehine sonuçlanmasının TDT'nin jeopolitik konumunu artıran bir gelişme olarak görülmesi, dijital çözümlerin devletlerarası işbirliklerinde iletişim köprüsü olmasının öngörülmesi, Ukrayna-Rusya Savaşı'nda Türkiye ve Macaristan dışındaki TDT ülkelerinin uluslararası alanda alınan Rusya'yı kınama kararına tepki vermemesinin Rusya'ya bağımlılık ile ilişkilendirilmesi, Türk dilinin, kültürel güvenliğinin ve kültürel mirasın korunmasına önem verilmesi, Türkiye'nin jeopolitik konumu ve savunma alanındaki üretimi, Kazakistan ve Azerbaycan'ın enerji üretimi, Azerbaycan, Türkmenistan, Kazakistan ve Özbekistan'ın zengin petrol ve doğalgaz rezervlerine sahip olması, Macaristan'ın lojistik ve Avrupa'ya yakınlık avantajı gibi konularda ülkeler arası işbirliği ile TDT bütünleşmesi yayınlarda öne çıkan sonuçlar olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 3. Yayınların TDT Üye Ülkelerine Göre Dağılımı

Türkiye	2	3,45%
Kazakistan	3	5,17%
Özbekistan	1	1,72%
Türkmenistan	0	0,00%
Azerbaycan	0	0,00%
Kırgızistan	2	3,45%
Genel	50	86,21%
Toplam	58	100,00%

Yayınlara Türk Devletleri Teşkilatı üye ülkelere göre dağılımı incelendiğinde; yayınlara yüzde 86,21'inin Türk Devletleri Teşkilatı üyesi ülkelerin tamamını kapsayacak şekilde genel kategoride hazırlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Türkiye özelinde yapılmış olan yayınlara oranının yüzde 3,45 olduğu görülmüştür. Elde edilen bir diğer sonuç, Türkmenistan ve Azerbaycan özelinde yayın bulunmaması olmuştur.

Sonuç

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'nin ve Türk Devletleri Teşkilatı üyesi ülkelerin dijitalleşme süreçlerinde yapay zekâ alanında yapmış oldukları çalışmaları analiz etmektir. Türkiye başta olmak üzere Yapay Zekâ Küresel Ortaklığı'na dâhil olan ulusların yapay zekâ stratejileri ve ülkelerin yapay zekâ liderliği yarışında yapmış oldukları çalışmalar ele alınmıştır. Türkiye'nin ve Türk Devletleri Teşkilatı üyesi ülkelerin yapay zekâ alanında yapmış oldukları çalışmaların içerik analizi sonuçlarına bakıldığında; 2020 itibarıyla daha yoğun olarak ilerlediği, ülkelerin ekonomik güçleri ve gelişmişlik düzeylerine bağlı olarak ulusal yapay zekâ stratejilerinin ve yerli yapay zekâ uygulamalarının hazırlandığı görülmüştür.

Yapay zekânın yönetimde kullanımına ve sonuçlarına ilişkin olumlu ve olumsuz değerlendirmeler bulunmaktadır. Literatür incelendiğinde özellikle son 10 yıl sürecinde algoritmik devlet, akıllı devlet, yapay zekâ hükümeti gibi yeni düzenlemelerin ortaya

çıktığı görülmüştür. Katzenbach ve Ulbricht (2019, s. 3), algoritmik devlet kavramının farklı bağlamlarda ve disiplinlerde ele alınıp tartışıldığını, sosyal düzen için algoritmaların önemi hakkında benzer anlamlar paylaşıldığını ancak eşitliğin farklı nesnelere seçildiğini açıklamıştır. Tamer ve Övgün (2020, s. 785), günümüzdeki teknolojik gelişmelerle birlikte devleti nitelendirmek için akıllı devlet kavramının kullanılmaya başlandığını, devletin akıllı olabilmesinin hem kamu kurumları hem de diğer aktörler arasında uyum sağlanmasına bağlı olduğunu vurgulamıştır. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi (CBDDO, 2023), tarafından yapay zekâ teknolojileri alanında yerli teknoloji üretiminin geliştirilmesi ve bu teknolojileri ekonomide etkin şekilde kullanılması için Dijital İkiz, Federal Öğrenme, Diferansiyel Mahremiyet, Kara Kutu, Düşmancıl Veri gibi projeler yürütüldüğü belirtilmiştir. Fernandez (2023), hükümette yapay zekânın kullanımının teknik altyapı, insan sermayesi, mevzuata ilişkin engeller gibi dijitalleşmenin genel problemlerinin ötesinde yeni sorunlara neden olduğunu açıklamıştır. Bu yeni teknolojinin benzersiz özelliği ve hükümeti dönüştürücü doğası ile yapay zekânın hükümetin eylemlerine olanak sağlamak için bir araç olarak kullanılmadığını, daha ziyade yönetsel karar almayı etkilediğini vurgulamıştır. Bu bağlamda, yapay zekânın toplumun ilerlemesini sağlayacak projelerde kullanıldığı gibi birçok yeni problemin ortaya çıkmasına sebep olabileceği, yönetimde yapay zekânın etkin bir rol üstlenmesinin endişelere zemin hazırladığı düşünülmektedir. Bu noktada, yapay zekânın yönetimde ve toplumsal yapılarda kullanımına ilişkin çok boyutlu bir bakış açısına sahip olmak gerekmektedir. Türkiye'nin yapay zekâ alanında yapmış olduğu çalışmalar göz önünde bulundurulduğunda; mevcut yapı içerisinde Türkiye'nin e-devlet yönetim yapısına sahip olduğu ve gerek ulusal yapay stratejisi ve yapay zekâ küresel ortaklığı adına yaptığı girişimler gerekse özellikle savunma sanayi alanında yapay zekâ destekli olarak geliştirilen araçlar, uygulamalar ve yeni teknolojiler ile dünya genelinde sürece yön veren, yapay zekâ atılımları ile dikkat çeken, algoritmik ve akıllı bir devlet, bilgi ve istihbarat devleti (i-devlet) olma yolunda önemli adımlar atan bir ülke olarak yer aldığı görülmüştür. Nitekim algoritmalar ve yapay zekâ sistemleri, bakanlık, yerel yönetimler, TÜBİTAK gibi birçok kurum bünyesi altında yapay zekâ birimlerinin kurulmaya başlanması bu duruma somut örneklerdir. Ancak bu noktada bilinmesi gereken bir diğer husus, yapay zekânın bir araç olmanın çok ötesinde bir işlev olarak yönetimde karar süreçlerini etkilemesidir. Yapay zekânın yönetimdeki ve karar süreçlerindeki etkinliği, otomatik video gözetim sistemleri ile devletin her yerden vatandaşları gözetimi, insan emeğine olan ihtiyacın azalması, işgücü kaybı, teknolojiye eşit imkânda sahip olamayanlar arasında yaşanan dijital eşitsizlik ve dijital bölünme gibi sorunların ele alınmasının ve çözümlenmesinin sağlıklı bir dijital toplum ve dijital vatandaşlık için bir gereklilik olduğu sonucuna varılmıştır.

Yayınlar incelendiğinde; Türk Devletleri Teşkilatı üye ve gözlemci ülkelerin dışa bağımlılığı azaltmak, milli gelirleri artırmak, kültürü, kültürel mirası, Türk dilini korumak, teşkilat üyesi ülkeler arası ekonomik, siyasi, teknolojik işbirlikleri ile ülke ekonomilerini canlandırmak, Türk Devletleri Teşkilatı'nın stratejik gücünü ve önemini artırmak adına Türk bütünleşmesi çerçevesinde hareket ettiği gözlemlenmiştir. 2040 Türk Dünyası Vizyon Belgesi'nde ifade edildiği gibi; devletin birçok alanında dijitalleşmeye ve yapay zekâ çalışmalarına yer verilmesi, uydu sistemlerinin geliştirilmesi, dijital çözümler üretilerek bölgesel işbirliklerinin güçlendirilmesi hedeflerinin bulunduğu görülmüştür. Bu bağlamda, Türk Devletleri Teşkilatı'nın uluslararası alanda stratejik bir güç haline gelmesi için dijital dönüşüm, yapay zekâ, sanal gerçeklik, büyük veri analizleri, akıllı

şehirler, akıllı devlet gibi teknoloji konularına ekonomik ve siyasal işbirlikleri süreçlerinde öncelik vermesi gerektiği düşünülmektedir.

Türk Devletleri Teşkilatı eski adıyla Türk Konseyi ile ilgili yapılan çalışmalarda ele alınan temel konuların üye ülkeler arasında işbirliği, bölgesel işbirlikleri ve ekonomik gelişim ve ilişkiler olarak sıralandığı görülmüştür. Yayınlarda ele alınan konular çerçevesinde ortaya çıkan ortak temaların; kültür ve kültürel miras, Türk Devletleri Teşkilatı'nın jeopolitik konumu, Türk entegrasyonu (bütünleşmesi), bölgesel güç dengesi, TDT işbirlikleri, kültürel güvenlik ve dilin korunması, finansallaşma, dijitalleşme ve dijital çözümler olduğu sonucuna varılmıştır. Türk Konseyi çalışmalarında Türk Keneşi ifadesine de yer verildiği gözlenmiştir. Yapay zekâ ilişkili yayınlar incelendiğinde; Türk Konseyi ve Türk Devletleri Teşkilatı ile yapay zekâyı bütünleştiren yayın oranının yüzde 1,72 olduğu sonucuna varılmıştır. Bu durum sektörel ve akademik alanda Türkiye ve Türk Devletleri Teşkilatı üyesi ülkelerin yapmış oldukları yapay zekâ çalışmaları bağlantılı yayınlara ihtiyaç olduğu, alanın niş ve gelişmeye ihtiyaç duyan bir yapıda olduğu sonucunu vermiştir. Dolayısıyla bu çalışmanın yapay zekâ, yeni iletişim teknolojileri, algoritmik devlet, yapay zekâ hükümeti, Türkiye ve yapay zekâ, Türk Devletleri Teşkilatı yapay zekâ çalışmaları, uluslararası yapay zekâ konularında akademik literatüre, yeni araştırmalara ve çalışmalara ışık tutması hedeflenmiştir.

Kaynakça

- Ahn, M. J., & Chen, Y.-C. (2020). Artificial Intelligence in Government: Potentials, Challenges, and the Future. The 21st Annual International Conference on Digital Government Research, 243-252. <https://doi.org/10.1145/3396956.3398260>
- ai-hungary.com. (2020). Hungary's Artificial Intelligence Strategy 2020-2030. <https://ai-hungary.com/files/e8/dd/e8dd79bd380a40c9890dd2fb01dd771b.pdf>. 2020.
- Avaner, T., & Çelik, M. (2021). Türkiye'de Dijital Dönüşüm Ofisi ve Yapay Zekâ Yönetimi: Büyük Veri ve Yapay Zekâ Daire Başkanlığı'nın Geleceği Üzerine. Medeniyet Araştırmaları Dergisi, 6(2), 1-18. <https://doi.org/10.52539/mad.1050640>
- Aydilek, E. (2022). Türk Devletleri Teşkilatının Siyasi ve Ekonomik Potansiyeli. Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi, 5(3), 716-728. <https://doi.org/10.33712/mana.1192419>
- Barton, D., Woetzel, J., Seong, J., & Tian, Q. (2017). Artificial intelligence: Implications for China.
- Berberich, N., Nishida, T., & Suzuki, S. (2020). Harmonizing Artificial Intelligence for Social Good. Philosophy & Technology, 33(4), 613-638. <https://doi.org/10.1007/s13347-020-00421-8>
- Berktaş, H. (2022). Türkiye, Yapay Zeka Küresel Ortaklığı'na üye oldu. <https://www.bloomberght.com/turkiye-yapay-zeka-kuresel-ortakligi-na-uye-oldu-2319849>, 2022.
- Butcher, J., & Beridze, I. (2019). What is the State of Artificial Intelligence Governance Globally? The RUSI Journal, 164(5-6), 88-96. <https://doi.org/10.1080/03071847.2019.1694260>

- Cath, C. (2018). Governing artificial intelligence: Ethical, legal and technical opportunities and challenges. *Philosophical Transactions of the Royal Society A: Mathematical, Physical and Engineering Sciences*, 376(2133), 20180080. <https://doi.org/10.1098/rsta.2018.0080>
- Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi-CBDDO. (2023). Yapay Zeka. <https://cbddo.gov.tr/yapay-zeka/>.
- Datare Portal Digital. (2023). Kyrgyzstan. <https://datareportal.com/reports/digital-2023-kyrgyzstan#:~:text=The%20state%20of%20digital%20in%20Kyrgyzstan%20in%202023&text=There%20were%205.21%20million%20internet,percent%20of%20the%20total%20population.>
- Elliott, K., Price, R., Shaw, P., Spiliotopoulos, T., Ng, M., Coopamootoo, K., & Van Moorsel, A. (2021). Towards an Equitable Digital Society: Artificial Intelligence (AI) and Corporate Digital Responsibility (CDR). *Society*, 58(3), 179-188. <https://doi.org/10.1007/s12115-021-00594-8>
- Emeklier, B., Taş, T., & Yılmaz, K. Ç. (2022). Türk Devletleri Teşkilatı: Bütünleşme Sürecine Nereden Başlamalı ve Ne Yapmalı? *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 73-107. <https://doi.org/10.17752/guvenlikstrjtj.1112874>
- Engstrom, D. F., Ho, D. E., Sharkey, C. M., & Cuéllar, M. F. (2020). Government by algorithm: Artificial intelligence in federal administrative agencies. NYU School of Law, Public Law Research Paper. http://complaw.stanford.edu/readings/government_by_algorithm.pdf
- Fernández, J. V. (2023). Artificial Intelligence in Government: Risks and Challenges of Algorithmic Governance in the Administrative State. *Ind. J. Global Legal Studies*, 30(1), 65-96.
- GPAI.-Global Partnership on Artificial Intelligence. (2023). Artificial Intelligence. <https://gpai.ai/community/>.
- Hatani, F. (2020). Artificial Intelligence in Japan: Policy, Prospects, and Obstacles in the Automotive Industry, Transforming Japanese Business. *İçinde Future of Business and Finance* (ss. 211-226).
- Husain, A. (2021). AI is Shaping the Future of War. *Prism*, 9(3), 50-61.
- ISSAI- Institute of Smart Systems and Artificial Intelligence. (2023). ISSAI-Researchers develop automatic speech recognition for ten Turkic languages by leveraging their advances in Kazakh. <https://issai.nu.edu.kz/2023/01/30/issai-researchers-develop-automatic-speech-recognition-for-ten-turkic-languages-by-leveraging-their-advances-in-kazakh/>.
- İstikbal, D. (2022). Türk Dünyasının Ekonomik Geleceği: 2040 Vizyonu. <https://kriterdergi.com/dosya-turk-devletleri-teskilati/turk-dunyasinin-ekonomik-gelecegi-2040-vizyonu.2022.>
- Just, N., & Latzer, M. (2017). Governance by algorithms: Reality construction by algorithmic selection on the Internet. *Media, culture & society*, 39(2), 238-258.
- Katzenbach, C., & Ulbricht, L. (2019). Algorithmic governance. *Internet Policy Review*, 8(4). <https://doi.org/10.14763/2019.4.1424>

- Kavut, S. (2021). Digital Identities in the Context of Blockchain and Artificial Intelligence. *Selçuk İletişim Dergisi*, 14(2), 529-548.
- Kavut, S. (2023). Electronicization of Surveillance in the Digital Transformation Age: Surveillance Society from Panopticon to Superpanopticon. *Communicata*, 1(25), 22-27. <https://doi.org/10.5152/communicata.2023.23029>
- Kavut, S. (2022b). Dijital Kimlik ve İzlenim Yönetimi. *Çizgi Kitabevi*.
- Kavut, S. (2022c.). Sosyal, Teknolojik ve Psikolojik Dijital Kimlik. *Çizgi Kitabevi*.
- Kavut, S. (2022a). Türkiye’de Yapay Zeka Alanında Yazılan Tezlerin İçerik Analizi Yöntemiyle İncelenmesi. *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi*, 41, 80-98. <https://doi.org/10.17829/turcom.1051167>
- Khoshimov PhD, E., & Makhmudaliev, F. (2020). Digital Transformation of Corporate Governance in Uzbekistan: Current State, Challenges and Perspectives. *International Finance and Accounting*, 2020(6), 30.
- Lundin, Maths. & Eriksson, Sven. (2016). Artificial intelligence in Japan (R&D, market and industry analysis) (ss. 1-34). EU-JAPAN Centre For Industrial Cooperation.
- Lutz, C. (2019). Digital inequalities in the age of artificial intelligence and big data. *Human Behavior and Emerging Technologies*, 1(2), 141-148. <https://doi.org/10.1002/hbe2.140>
- Mehr, H. (2017). Artificial intelligence for citizen services and government (ss. 1-12). Ash Cent. Democr. Gov. Innov. Harvard Kennedy School.
- NTV. (2023). Dünyanın ilk SİHA gemisi: TCG Anadolu ziyarete açıldı. <https://www.ntv.com.tr/galeri/turkiye/dunyanin-ilk-siha-gemisi-tcg-anadolu-ziyarete-acildi,MnbiyezayUeE1Zvrn7Uz-A/HKn8Nk8u8kCxRMsej-HZWQ>.
- Pavaloiu, A. (2016). The impact of artificial intelligence on global trends. *Journal of Multidisciplinary Developments*, 1(1), 21-37.
- Peeters, Rik & Schuilenburg, Mark. (2020). The algorithmic society: An introduction. *İçinde In The Algorithmic Society* (ss. 1-15). Routledge.
- Prins, J. E. J., Broeders, D., & Griffioen, H. M. (2012). iGovernment: A new perspective on the future of government digitisation. *Computer Law & Security Review*, 28(3), 273-282. <https://doi.org/10.1016/j.clsr.2012.03.010>
- Purtaş, F. (2022). Krizleri Fırsata Dönüştüren İş Birliği Türk Devletleri Teşkilatı. *Seta Yayınları*.
- QHA-Kırım Haber Ajansı. (2021). Özbekistan Yönetiminden Yapay Zeka Hamlesi. <https://www.qha.com.tr/amp/haber-arsivi/ozbekistan-yonetiminden-yapay-zeka-hamlesi-303700>.
- QHA-Kırım Haber Ajansı. (2023). Kazakistan, Türk lehçelerini tanıyabilen yapay zeka destekli internet sitesi geliştirdi. <https://www.qha.com.tr/turk-dunyasi/kazakistan-turk-lehcelerini-taniyabilen-yapay-zeka-destekli-internet-sitesi-gelistirdi-468741>.
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. (2021). Ulusal Yapay Zeka Stratejisi 2021-2025, Türkiye Cumhuriyeti. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi- Ulusal Yapay Zekâ Stratejisi 2021-2025 (cbddo.gov.tr).

- Shimizu, H., & Nakayama, K. I. (2020). Artificial intelligence in oncology. *Cancer Science*, 111(5), 1452-1460. <https://doi.org/10.1111/cas.14377>
- Tamer, H. Y., & Övgün, B. (2020). Yapay Zeka Bağlamında Dijital Dönüşüm Ofisi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 75(2), 775-803. <https://doi.org/10.33630/ausbf.691119>
- Tasam-Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi. (2019). Yapay Zeka Girişimi. https://tasam.org/tr-TR/Icerik/51384/amerikan_yapay_zeka_girisimi.
- tortoisemedia.com. (2023). The Global AI Index. <https://www.tortoisemedia.com/intelligence/global-ai/>, 2023.
- Türk Devletleri Teşkilatı. (2021). Türk Dünyası 2040 Vizyonu. <https://turkicstates.org/assets/pdf/haberler/turk-dunyasi-2040-vizyonu-2396-98.pdf>
- Türk Devletleri Teşkilatı. (2023). Gözlemci Ülkeler. <https://www.turkicstates.org/tr/gozlemci-ulkeler/HU.2023>.
- Wang, P. (2019). On Defining Artificial Intelligence. *Journal of Artificial General Intelligence*, 10(2), 1-37. <https://doi.org/10.2478/jagi-2019-0002>
- Weiskopf, R., & Hansen, H. K. (2023). Algorithmic governmentality and the space of ethics: Examples from 'People Analytics'. *Human Relations*, 76(3), 483-506. <https://doi.org/10.1177/00187267221075346>
- Wu, F., Lu, C., Zhu, M., Chen, H., Zhu, J., Yu, K., Li, L., Li, M., Chen, Q., Li, X., Cao, X., Wang, Z., Zha, Z., Zhuang, Y., & Pan, Y. (2020). Towards a new generation of artificial intelligence in China. *Nature Machine Intelligence*, 2(6), 312-316. <https://doi.org/10.1038/s42256-020-0183-4>
- Yanık, T. (2019). Türkiye Yapay Zekada Bölgenin Lideri. <https://www.aa.com.tr/tr/bilim-teknoloji/turkiye-yapay-zekada-bolgenin-lideri/1511007>. 2019.
- Yıldız, C.K. (2023). Uluslararası Alanda Artan Yapay Zekâ Rekabeti ve Türkiye'de Sürdürülen Yapay Zekâ Çalışmaları. *UPA Strategic Affairs*, 4(1), 4-22.
- Zuboff, S. (2022). Surveillance Capitalism or Democracy? The Death Match of Institutional Orders and the Politics of Knowledge in Our Information Civilization. *Organization Theory*, 3(3), 263178772211292. <https://doi.org/10.1177/26317877221129290>

Artificial Intelligence Studies As Digital Transformation Tool of Societies: A Research on Artificial Intelligence Use of Türkiye and Organization of Turkic States

Sevgi KAVUT (Assoc. Prof. Dr.)

Extended Abstract

The development of artificial intelligence technology has led to the emergence of new ideas and applications in a number of fields that deal with the governance of states and societies, including algorithmic society, information government, artificial intelligence society, artificial intelligence ministry, artificial intelligence bureaucracy, and smart government.

Artificial intelligence is a form of communication technology that uses cognitive abilities similar to those of humans to process different types of data, come to conclusions, make predictions, and offer advice. Artificial intelligence technologies is a convergence of algorithms and approaches, a variety of technologies (Lundin, Maths, and Eriksson, Sven., 2016). Artificial intelligence is currently high on the agenda to progress of societies and digital transformation of societies. The race for artificial intelligence has intensified throughout society. Nowadays many countries have announced their national artificial intelligence strategy and these countries have invested to artificial intelligence and artificial intelligence budget have financed. Usage of artificial intelligence driven tools to support decision-making, applying and interactions of government have given rise to modern administrative state studies named 'Algorithmic Society'. Algorithmic state tools have been explicated as applying, regulatory research, analyze and watching, adjudication, public services and interaction and administration(Engstrom, D. F., Ho, D. E., Sharkey, C. M., & Cuéllar, M. F., 2020, ss. 9-10).

Along with development of communication technology have begun to show a new government model that endure information and intelligence (i-gov). The essence of change that cause from online government to information and intelligence government (i-gov) have taken placed in digitalization of state (Fernández, 2023, ss. 65-66). Information governance, known as "i-government," is a conceptual goal that offers a thorough understanding of how relationships between all citizens and governments are changing. (Prins et al., 2012, s. 278).

It is well recognized that research into artificial intelligence empowers governmental and societal institutions. Examples of artificial intelligence in government that will likely be used in the future have restricted state sources, human innovation, and state dependability. Administrative costs and responsibilities might be reduced, as well as problems with resource allocation and extremely challenging assignments. Today artificial intelligence studies in citizen services fall into five categories as answering questions, filling out and searching documents, routing requests, translation and drafting documents (Mehr, H., 2017). In this context, the purpose of this study is is to assess artificial intelligence publications made on Türkiye and The Organization of Turkic Council during the digitalization process. Countries that are members of the Global Partnership AI (GPAI), particularly Turkey, have also investigated their artificial intelligence policies and studies. While the Organization of Turkic Council, formerly known as the Turkic Council, has

studies on cooperation, regional cooperation, economic development, and relationships as its basic topics, it has been determined that studies on artificial intelligence regarding the Organization of Turkic Council have only 1,72 percent.

The advancement of artificial intelligence has greatly facilitated the development of more effective and cutting-edge national administration systems. Artificial intelligence has helped to develop government processes and procedures, supply with design and strategic goals, decrease costs and environmental effects, struggle with exploitation, waste and fraud by enhancing public fun management, increase efficiency and duty activity, develop service quality and promote security and decision-making processs(Fernández, J. V., 2023, s. 72).

The race for artificial intelligence has increased globally due to the spread of new communication technologies and the development of AI-enhanced defense industry equipment. The global industrial revolution has been primarily fueled by artificial intelligence. A number of nations, particularly China, have taken advantage of the potential for artificial intelligence to transform to advance local economic and technical development. (Wu vd., 2020, s. 312). USA and China are currently recognized as pioneer nations. In addition to the United States and China, which are regarded as pioneering nations in the field of artificial intelligence investments, other nations with national artificial intelligence strategies include Turkey, Russia, England, Japan, Germany, Italy, Canada, South Korea, Sweden, India, Poland, Malaysia, The United Arab Emirates, Taiwan, Singapore, Mexico, and Israel. (Yıldız, 2023, s. 7).

When studies on artificial intelligence were analyzed, it was found that just 1,72 percent of papers integrated the Turkic Council and the Organization of Turkic State with artificial intelligence. This issue demonstrates the need for artificial intelligence research on Turkey and the Council of Turkic States in both the academic and communication sectors. Furthermore, it is clear that room exists for improvement in this area. As a result, this research aims to contribute to the academic literature on artificial intelligence, new communication technologies, algorithmic society, artificial intelligence state or government, Türkiye and artificial intelligence, the Council of Turkic State and artificial intelligence, as well as global artificial intelligence studies.

Keywords: Artificial Intelligence, New Communication Technologies, Türkiye, Organization Of Turkic States, Algorithmic Society.

Bu makale **intihal tespit yazılımlarıyla** taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

This article has been scanned by **plagiarism detection softwares**. No plagiarism detected.

Bu çalışmada “**Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi**” kapsamında uyulması belirtilen kurallara uyulmuştur.

In this study, the rules stated in the “**Higher Education Institutions Scientific Research and Publication Ethics Directive**” were followed.

Araştırma tek bir yazar tarafından yürütülmüştür.

The research was conducted by a single author.

Çalışma kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile **çıkar çatışması** bulunmamaktadır.

There is no **conflict of interest** with any institution or person within the scope of the study.